

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจำหน่ายสินค้า เนื่องจากวิวัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่งของสังคม ทำให้ผู้บริโภคไม่ชอบความจำเจและมักมองหาทางเลือกใหม่ของสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการตนเอง ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำการตลาดในยุคปัจจุบัน และเมื่อก้าวถึงสินค้าประเภทงานหัตถกรรมไทย ทำให้นึกถึงความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและการถ่ายทอดทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ชาติไทย งานหัตถกรรม ถูกสร้างขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป เช่น ด้านประโยชน์การใช้สอย ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม ด้านประวัติศาสตร์หรือการบันทึกข้อมูล และด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสังคม จากการศึกษาข้อมูลของงานหัตถกรรมไทย ประเภทเครื่องจักสาน พบว่า งานจักสาน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยในรูปแบบอุตสาหกรรมครัวเรือน แหล่งผลิตที่สำคัญและมีชื่อเสียงอยู่ที่จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชลบุรี แต่มูลค่าการส่งออกไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากต้องแข่งขันกับผู้ผลิตประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศฟิลิปปินส์ ปัญหาที่พบคือ ปัญหาในด้านราคาสินค้า คุณภาพสินค้า และรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ มีผลทำให้ยอดมูลค่าการส่งออกนั้นลดลงเรื่อยๆ (กนกวรรณ, ๒๕๕๓) แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นต้นไป ศูนย์ศิลปาชีพพระหว่านประเทศ ได้ตั้งเป้าหมายผลักดันการส่งออกประเภทกลุ่มสินค้าหัตถกรรมให้มีมูลค่าการส่งออกถึง ๘๙๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้น ๔ เปอร์เซ็นต์ เมื่อเปรียบเทียบกับการส่งออกในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยมีแผนผลักดันการส่งออกตามยุทธศาสตร์ ๔ แนวทาง ดังนี้ คือ ๑. การเพิ่มองค์ความรู้ในงานศิลปหัตถกรรมโดยมีโครงการจัดทำฐานข้อมูลการตลาดงานศิลปหัตถกรรม ๒. โครงการจัดการองค์ความรู้งานศิลปหัตถกรรม ๓. โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้งานศิลปหัตถกรรมผ่านข้อมูลในหอรัตนศการ และ ๔. การเพิ่มสมรรถนะและพัฒนาธุรกิจงานศิลปหัตถกรรมเพื่อให้ผู้ประกอบการได้เพิ่มศักยภาพและพัฒนาทางธุรกิจให้เติบโตและยั่งยืน จากข้อมูลดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า สินค้าประเภทงานหัตถกรรมกำลังจะเติบโตดีในด้านการทำธุรกิจและการส่งออก แต่ในขณะเดียวกันก็กำลังประสบปัญหาการส่งออกในด้านราคา คุณภาพสินค้าและรูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกัน

จากปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีแนวความคิดในการนำเสนอเสนอแนวคิดที่ได้มาจากต้นกล้วยน้ำว่า มาพัฒนาเป็นวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน เนื่องจากกล้วยน้ำว่า เป็นไม้ผลเขตร้อนที่เจริญเติบโตได้ดีในทุกภาคของประเทศไทย ต้นกล้วยสามารถแปรรูปเป็นอาหารสัตว์ เป็นเชื้อเพลิงสำหรับผุ้กมดสิ่งของ หรือนำมาขูดเนื้อเยื่อออกเพื่อนำเส้นใยมาใช้ประโยชน์ และสามารถนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอ หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้มากมาย เส้นใยกล้วย มีสมบัติพิเศษคือ มีมันเงาสวยงามเหมือนไหม เมื่อนำไปปั่นผสมกับเส้นใยอื่นๆ จะมีความแข็งแรงเป็นพิเศษ

(บุษรา,๒๕๕๒) สอดคล้องกับยงยุทธ จันทอัมพร นักศึกษาปริญญาโท คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กล่าวว่า เส้นใยกล้วยน้ำว้ามีความเหนียวของเส้นใยสูง เหมาะสำหรับการนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มหลังจากการตัดต้นทิ้ง และเส้นใยที่ได้จะมีความเหนียวมากกว่าใยของกล้วยชนิดอื่น จึงเป็นใยธรรมชาติที่มีเสน่ห์ ทั้งยังหาได้ง่ายและมีสมบัติด้านความแข็งแรง เหนียว และทนทาน สามารถต่อยอดและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ด้วยความพิเศษของเส้นใยกล้วยและปัญหาด้านรูปลักษณะของงานหัตถกรรมไทยประเภทเครื่องจักสาน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วย เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับสินค้า และถ่ายทอดสู่ชุมชนให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการปรับภาพลักษณ์สินค้าและการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อต่อยอดสินค้าและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยวัสดุหลักที่จะนำมาศึกษาครั้งนี้ คือ เส้นใยกล้วยน้ำว้า ทำการศึกษาเรื่องเทคนิคและกระบวนการทอหรือการอัดแผ่นเส้นใย และนำไปผลิตเป็นวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน เช่น กระเป๋าทอ ตะกร้าหรือกล่องอเนกประสงค์ ในรูปแบบปรับเปลี่ยนจากเส้นใยกล้วย และช่อดอกไม้ขนาดเล็กจากเส้นใยกล้วย จากนั้นขยายผลการศึกษาสู่ชุมชน โดยการถ่ายทอดความรู้ สู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านพลาสตึกสีรุ้ง ตำบลบ้านหม้อ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดสิงห์บุรี พร้อมกันนี้ประธานกลุ่มได้ให้ข้อคิดเห็นกับผู้วิจัยในขณะท้องพื้นที่สำรวจข้อมูลประกอบการเบื้องต้นไว้ว่า กลุ่มชุมชนมีความประสงค์ที่จะรับความรู้ในการพัฒนาสินค้าจากผู้มีความรู้เพื่อเชื่อมโยงความรู้จากภาควิชาการสู่การลงมือปฏิบัติจริงของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนา สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง ช่วยลดปัญหาเรื่องรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ที่มีผลต่อยอดขาย สนับสนุนการส่งออกสินค้าหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานให้มีความน่าสนใจ สามารถแข่งขันกับประเทศผู้ผลิตรายอื่นได้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๒.๑ ศึกษากระบวนการทำแผ่นใยกล้วยที่เหมาะสมสำหรับการประดิษฐ์วัสดุตกแต่งเครื่องจักสาน

๑.๒.๒ ศึกษาและทดสอบประสิทธิภาพของแผ่นใยกล้วย

๑.๒.๓ ศึกษากระบวนการพัฒนาวัสดุตกแต่งเครื่องจักสานจากแผ่นใยกล้วย

๑.๒.๔ เผยแพร่ความรู้เรื่องวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วย แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านพลาสตึกสีรุ้ง ตำบลบ้านหม้อ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดสิงห์บุรี

๑.๓ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑.๓.๑ ศึกษาวิธีการทำเส้นใยจากต้นกล้วยน้ำว้าที่ไม่สามารถให้ผลผลิตได้ ที่ปลูกในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

๑.๓.๒ ศึกษากระบวนการทดลองทำแผ่นใยกล้วย ด้วยวิธีการทอหรือการอัดแผ่น เพื่อให้ได้แผ่นใยกล้วยที่เหมาะสมสำหรับการทำวัสดุตกแต่งงานจักสาน

๑.๓.๓ ศึกษาและทดสอบประสิทธิภาพของแผ่นใยกล้วย ด้านแรงดึงขาด แรงฉีกขาด และความต้านแรงดันทะลุ

๑.๓.๔ ออกแบบและจัดทำวัสดุตกแต่งเครื่องจักสานจากแผ่นไผ่กล้วย จำนวน ๓ รูปแบบได้แก่

๑. แผ่นไผ่กล้วยเอนกประสงค์ ลวดลายต่างๆ

๒. รั้วบันจากเส้นไผ่กล้วย

๓. ซอดอกไม้ขนาดเล็กจากเส้นไผ่กล้วย

๑.๓.๕ ถ่ายทอดความรู้เรื่องวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานจากเส้นไผ่กล้วย แก่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๓๐ คน ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านพลาสติกสีรุ้ง ตำบลบ้านหม้อ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๒ วัน

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

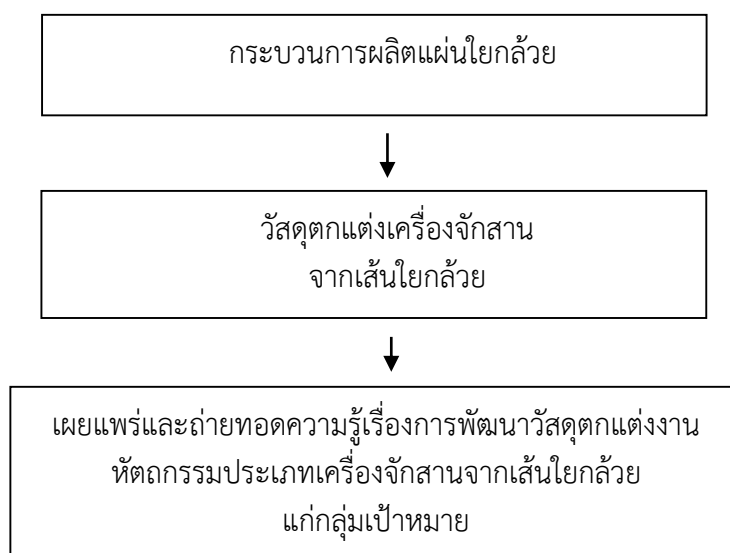
๑.๔.๑ ได้องค์ความรู้ด้านการผลิตวัสดุตกแต่งเครื่องจักสานจากเส้นไผ่กล้วยเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทดลองวัสดุอื่นในขั้นต่อไป

๑.๔.๒ เพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เส้นไผ่กล้วย

๑.๔.๓ ผู้ผลิตสินค้า หรือผู้สนใจทั่วไป สามารถนำรูปแบบของผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปขยายผลให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการจำหน่ายต่อไป

๑.๔.๔ เป็นการช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมของประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาและยั่งยืน

๑.๕ กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

๑.๖ วิธีการดำเนินการ

๑. ศึกษาข้อมูลจากแหล่งผลิตงานหัตถกรรม เพื่อการออกแบบวัสดุตกแต่งเครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วย

๒. เตรียมเส้นใยกล้วย วัสดุดิบและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง

๓. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์

๔. ทดลองการทำแผ่นใยกล้วยที่มีคุณภาพด้วยวิธีการทอหรือการอัดแผ่น

๕. ทำการทดสอบประสิทธิภาพของแผ่นใยกล้วย ด้วยเครื่องทดสอบสิ่งทอ ด้านแรงดึงขาด แรงฉีกขาด และความต้านแรงดันทะลุ

๖. วิเคราะห์และสรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพของแผ่นใยกล้วย

๗. จัดทำผลิตภัณฑ์วัสดุตกแต่งเครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วย จำนวน ๓ รูปแบบ ได้แก่

๗.๑ แผ่นใยกล้วยสำเร็จรูป

๗.๒ ริปบินจากเส้นใยกล้วย

๗.๓ ซอดอกไม้ขนาดเล็กจากเส้นใยกล้วย

๘. เผยแพร่และถ่ายทอดความรู้เรื่องการพัฒนาวัสดุตกแต่งงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานจากเส้นใยกล้วยให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านพลาสติกสีรุ้ง ตำบลบ้านหม้อ อำเภอพราหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๒ วัน ผู้เข้าอบรม ๓๐ คน

๑๐. จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

๑๑. สำนัวจความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

๑๒. วิเคราะห์และสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย

๑๓. จัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อมหาวิทยาลัย

๑.๗ คำสำคัญ

- เครื่องจักสาน (Wicker)
- เส้นใยกล้วย (Banana Fiber)
- งานหัตถกรรม (Handicraft)